

HOOFDSTUK 11

HAVINGA AAN HET ROER 1963 - 1971

“We moeten ons aanpassen aan de leerlingen.”

Ir. H. Havinga, rapportvergadering 1 juli 1963

Maar liefst 25 jaar heeft Hendrik ('Henk') Havinga de scepter gezwaaid in Ter Apel. We zullen zien, dat er gedurende deze jaren ontzettend veel veranderd is. Niet alleen verandert de naam R.H.B.S. in R.S.G., waarbij de eerste R voor 'Rijk' staat en de andere voor 'Regionale', ook inhoudelijk gaat het één en ander op de schop en wordt de aloude H.B.S. een andere school.

Havinga is geboren op 30 juli 1929 in Delfzijl. Na Hoffenkamp krijgen we dus weer een Groninger aan het roer. Na zijn studie scheikunde komt Havinga al snel in een vervangingsbaan terecht aan de H.B.S. in Appingedam. Via een kort verblijf in Hoogezand wordt hij in 1958 leraar aan het Gemeentelijk Gymnasium in Zwolle. Nog geen vijf jaar later wordt hij per 1 maart 1963 benoemd tot directeur van de R.H.B.S. Ter Apel. Havinga is dan 33 jaar en op dat moment de jongste directeur van het land, net als Lindeijer in 1921. Het Rijk, dat nog steeds over de benoemingen gaat en geen inspraak duldt van personen in en direct buiten de school, ziet de school kennelijk nog steeds als een kweekvijver voor jong talent. De R.H.B.S. is dan met 113 leerlingen immers ook nog steeds de kleinste school van het land en is als zodanig wellicht een geschikte opstap voor een jonge directeur.

Bij het afscheid van Hoffenkamp op 28 februari 1963 wordt Havinga officieel welkom

geheten. Hij heeft echter al uitgebreid kennis gemaakt. Vanaf 10 december woont hij rapportvergaderingen bij om een duidelijk beeld te krijgen. Bij het afscheid van Hoffenkamp krijgt Havinga van 'good old' Lindeijer het advies mee niet te streven naar "een grote school, maar naar een goede school". Voor Havinga zal echter duidelijk zijn dat de school moet toenemen in leerlingaantallen wil het levensvatbaar blijven. Dat er dan toch het een en ander moet gebeuren, staat als een paal boven water. Zeker als op een gegeven moment in 1963 de plannen voor de Mammoetwet ontvouwd worden en de overheid spreekt over het streven naar scholen met een minimum aantal leerlingen van 500.

Havinga begint op 1 maart, maar is vanaf 25 maart duidelijk aanwezig als hij in zijn eerste vergadering met het personeel met eisen komt, die hij verpakt als wensen. Een paar voorbeelden die gaan over pedagogische kwaliteiten en huishoudelijke zaken:

- 1 geen sprongen meer van 4 à 5 punten van het ene naar het andere rapport.
- 2 maximaal 3 proefwerken per week per klas
- 3 geen onverwachte schriftelijke werkjes meer
- 4 gemiste repetities laten inhalen
- 5 rapportcijfers op tijd inleveren
- 6 repetities in een klasseboek zetten

Op de rapportvergadering van 1 juli merkt Havinga op dat er iets mis is en dat de schuld van de slechte resultaten niet alleen ligt bij de lagere school en de leerlingen. “Wij moeten ons aanpassen aan de leerlingen.” Hij vindt dat er meer contact met de ouders moet zijn. Hij oppert het oprichten van een Oudervereniging. Op de Promotieavond vat hij het als volgt samen: “Wij helpen U Uw kinderen op te voeden, helpt U ons onze leerlingen op te voeden.”

De Promotieavond is de laatste avond voor de oud-directeur Hoffenkamp aan de school. Er worden opnieuw door velen vriendelijke woorden aan zijn adres gesproken.

Havinga zet de vaart er direct in. Hij voert een aantal veranderingen door die velen nu vanzelfsprekend zullen vinden maar die op de H.B.S. toen helemaal nieuw waren. Hij wijst jonge docenten aan als klassenleraren, hij geeft hen opdracht klassenvertegenwoordigers te laten kiezen en zorgt ook voor een taakomschrijving van deze nieuwe functies. Zelf neemt hij

OP POTJE

Het was vroeger gewoonte om tussen lagere school en middelbare school de M.U.L.O. te bezoeken. Een overgang om aan andersoortig onderwijs te wennen? Lagere school en M.U.L.O. wisselden in mei en de H.B.S. in september, vandaar dat je daar anderhalf jaar heen ging.

Die M.U.L.O. dus; ik praat over de jaren 1920 – 1938, toen mijn vader daar hoofd was. Hij werd bijgestaan door de heren Vos, Kuilman, Bergmans en Hendriks. Zien jullie ze lopen? In het ‘speelkwartier’? De vijf heren op een rij, mijn vader in het midden, druk redenerend en vooral gesticulerend. Menig probleem werd daar meer of minder serieus behandeld. Op zekere dag had iemand de kwestie ‘klemtoon’ aan de orde gesteld. Door die te verleggen kun je een heel andere betekenis aan een woord geven. Denk maar aan negeren en negeren of aan bommelding en bommelding. In de discussie die de heren voerden, werd ook de naam van één van de leerlingen te berde gebracht: ‘Potjegort’. Hoe ze die naam moesten uitspreken, wisten de heren eigenlijk niet, dus vroegen ze mijn vader om raad en het verlossende woord: “Zeg, Bos, waar druk jij eigenlijk op?” Argeloos zei mijn vader: “Op potje natuurlijk”

Pas toen de heren uitbarstten, had hij in de gaten, dat hij bewust in deze val was gelokt.

Gerda Bos ('De Oude Weg', december 1996)

de examenklassen onder zijn hoede zodat hij weet waar de sterke en zwakke punten van het nieuwe systeem liggen. Er komen vaklokalen, waardoor de docenten een eigen gebied hebben. Nu gaan de leerlingen van lokaal naar lokaal. Misschien levert het wat rumoer op in de school, maar het is niet onprettig voor de leraren. De onderdirecteur krijgt een eigen kamer. Onder de hoede van Van Beekum, de docent tekenen, worden er moderne schilderijen uitgezocht voor in de gangen. Om de contacten met de ouders verder te versterken, er is al een Oudervereniging, komen er voorlichtingsavonden voor de ouders.

En Havinga neemt het begrip Mammoetwet in de mond in zijn eerste jaar in Ter Apel. Hij legt uit welke grote veranderingen er op stapel staan. Daarover later meer...

Van Beekum stelt voor een kleine kas in te stellen om zo nu en dan aan jarigen en zieken iets aan te kunnen bieden, een Potje Lief en Leed. Dat idee wordt overgenomen.

In de zomervakantie wordt de school aan de buitenkant geveerd, er is een nieuwe kantine klaar voor de leerlingen en er wordt een rookverbod afgekondigd voor de docenten in de klas! Een rookverbod, dat overigens tot ver in de jaren zeventig door menig docent genegeerd wordt. Bleeker doet een feestelijk voorstel op de rapportvergadering in december: “Laten we tracteren in vergaderingen bij in aanmerking komende gelegenheden, bijvoorbeeld verjaardagen. Het liefst op een gebakje”. Het voorstel wordt aangenomen.

Het jaaroverzicht dat Havinga presenteert op de Promotie van 16 juli 1964 is er een van optimisme voor de toekomst. “Het is een heugelijk jaar geweest want alle A-kandidaten zijn geslaagd en slechts één B-kandidaat is gezakt. Ook de overgangresultaten zijn heel bemoedigend. Over de hele school een overgangpercentage van 84% en alleen de 2e klas baart nog zorgen met een percentage van 70%.

Er worden excursies gemaakt en er is een werkweek. Aan de ouders en de docenten vraagt Havinga retorisch: “Is de jeugd anders dan vroeger? Ik geloof het niet, denkt u vooral aan uw eigen jeugd terug.” Hij is goed op de hoogte van de behoefte van de leerlingen: “Er moeten ook Beatles zijn, om overtollige energie te spuien.”

De trap bij de ingang als decor van een klasfoto van klas 2b in 1965, achteraan rechts rector Ir. H. Havinga.

Tegen de examenkandidaten zegt hij: “Het is een fantastisch jaar geweest. We zijn daar heel trots op.”

Als Havinga aantreedt in 1963 heeft het personeelsbestand een flink aantal veranderingen ondergaan. We hebben in het vorig hoofdstuk gesproken over een aantal vertrekkende leraren, maar de opvolgers zijn niet genoemd. In het programmaboekje van het schooljaar 1963 – 1964 staat het personeel uiteraard vermeld. We zien de volgende medewerkers:

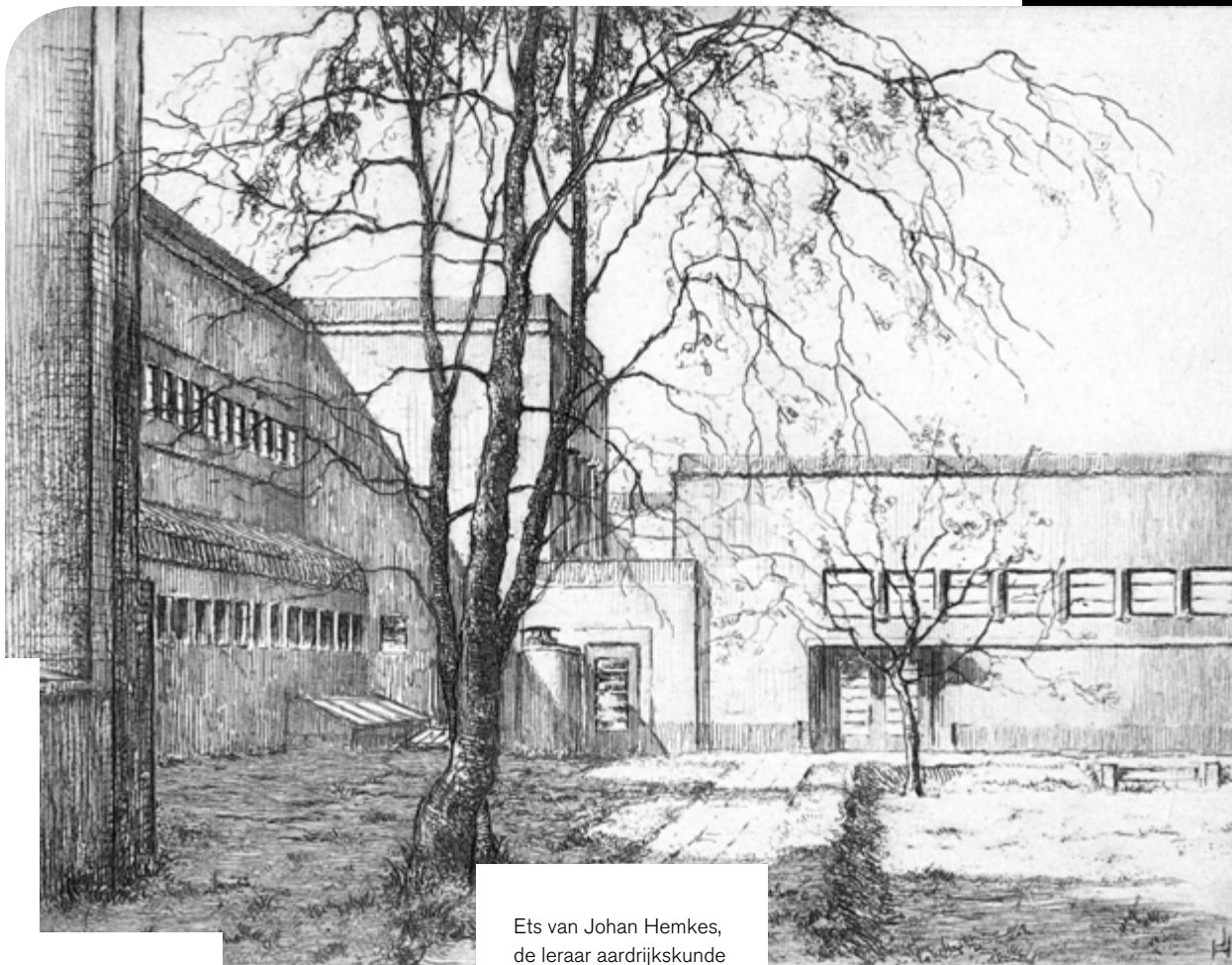
Rector Havinga neemt afscheid van zijn rechterhand, de heer Bliet, in – hoe kan het anders – het gymnastieklokaal.

Ir. H. Havinga
 A. Bliet
 K.J. van Beekum
 W. Bleeker
 B.H.A. Bodewitz
 B.J. Bokel
 R. Bruin
 J. A. Dieperink
 Mej. M. van Dongen
 H.W. Eijkelboom
 J.C. Gaemers
 Mevr. Dr. E.N.
 van Nieuwenhuize
 Mr. G.J.G. Posthuma
 D.J. Schipper
 W. Top
 Dr. J. G. Wakkie
 Mej. J.H. M
 v.d. Zanden
 K. Koops

directeur, leraar scheikunde
 onderdirecteur, leraar lichamelijke oefening
 leraar tekenen
 leraar natuurkunde en kosmografie
 leraar geschiedenis
 leraar hoogduitse taal - en letterkunde
 leraar muziek
 leraar wiskunde
 lerares Nederlandse taal - en letterkunde
 leraar engelse taal - en letterkunde
 leraar handelswetenschappen
 lerares plant – en dierkunde
 leraar staatsinrichting en staathuishoudkunde
 leraar aardrijkskunde
 leraar geschiedenis
 leraar plant – en dierkunde
 lerares franse taal – en letterkunde
 amanuensis- conciërge

Vergeleken met 1948 zijn er nu vijf leraren meer aangesteld. We moeten hierbij aantekenen dat alleen de leraren genoemd staan die vroegtijdig (voor het drukken van het programmaboekje) aangenomen zijn. We weten bijvoorbeeld dat Hemkes nog een paar lessen gaf, maar ook dat Chris(tiaan) Blouw in 1963 zijn intrede doet als (tijdelijke) leraar wiskunde.

Ets van Johan Hemkes, de leraar aardrijkskunde en vooral tekenen die vanaf het allereerste begin in 1921 tot 1963 nauw aan de school verbonden was.

Alleen muziek is vergeleken met 1948 een nieuw vak. De heer Bruin is echter al sinds 1950 aan de school verbonden. Is de invoering van het vak ook vanwege de belangstelling van Hoffenkamp voor de culturele scholing van zijn leerlingen? Vermoedelijk wel.

Waarschijnlijk is het voor de school gemakkelijker geworden met deeltijdbanen te werken. Er zijn immers meer scholen in de omgeving waar leraren ook terecht kunnen. We weten bijvoorbeeld dat Blik les geeft op de U.L.O. in Ter Apel en dat Gaemers en Wakkie ook werkzaam zijn in Emmen.

Ook de generatie onder de vijftig zal nu een aantal bekende namen zien. We kunnen het rijtje kort langs gaan: Karl van Beekum is de opvolger van Hemkes en de heer Bokel de opvolger van mej. Van Vreumingen. Mejuffrouw van Dongen heeft samen met de heer Bodewitz het stokje overgenomen van Schoonveld. De heer Eijkelboom is de opvolger van de heer Nak, die kort aan de school heeft gestaan. Eijkelboom is de school al in het schooljaar 1953–1954 komen versterken. Hij vormt samen met Gaemers, Blik, Bruin en

Koops het team van oudgedienden. De heer Wakkie staat in het schooljaar 1952–1953 ook al vermeld als leraar Nat. Historie. Wakkie vertrekt in 1957, maar is twee jaar later al weer terug, dan is de term Nat. Historie vervangen door leraar plant – en dierkunde. De heer Schipper maakt zijn entree in 1962 om aardrijkskunde te gaan geven.

We zien ook in de jaren vijftig en begin zestig veel verloop onder de leraren. Zo zien we dus veel namen van leraren voorbij komen. Oudleerlingen herinneren zich misschien nog Boerema (natuurkunde), v.d. Zande, Veltman (staatsinrichting), van der Vange (Frans), Houtman (aardrijkskunde) Hilbers (Frans), Wijnbeek (geschiedenis), Franken (Frans), Brijker (Frans). Opvallend ook is dat gedurende een aantal jaren, zo vanaf de tweede helft van de jaren vijftig, de school moeite heeft de vacatures in te vullen. We zien echter nu dat met het groeien van het aantal leerlingen - de school neemt in drie jaar tijd met meer dan 150 leerlingen toe - de stabiliteit onder het lerarenkorps ook toeneemt. De groei wordt overigens veroorzaakt door de groei van vooral Ter Apel en Musselkanaal als woonkernen.

Het leidt allemaal tot een nooit vertoonde bloei. Daarbij komt dat de directeur heel tevreden is over de overgangresultaten. Wordt dit beïnvloed door de nieuwe omstandigheid dat docenten steeds meer alleen aan de H.B.S. werken?

Wat gebeurt er verder? De school heeft een Boekenfonds ingesteld, de leerlingen gaan naar het buitenland op schoolreis, naar Marl in het Ruhrgebied, PEOS is nog steeds actief, de oude Jongens- en Meisjeskamers zijn veel te klein geworden en er is nu er een nieuw overblijflokaal, er zijn prachtige schoolconcerten, er is zelfs een schoolkrant, 'Cupido', en een nieuw aquarium op de oude plaats boven aan de eerste trap, gesubsidieerd door de G. Lindeijervereniging.

Havinga is tevreden in 1965. Hij prijst de eerste en de tweede klassen vanwege hun resultaten en hun teamgeest. Er vertrekken toch weer een paar docenten, onder wie de leraar muziek Rikus Bruin. Ze krijgen allemaal een ets van Hemkes: 'De ingang van de school bij de fietsenstalling'.

Op de openingsvergadering op 2 september 1965 permitteert Havinga zich een grapje: "Er zijn weer meer vrouwen bijgekomen. Ik hoop dat het rooster zo zal zijn dat er elke pauze een dame zal zijn om koffie te schenken. Mijn verjaardag is reeds geweest en ik heb toen de koffie en het gebak verzorgd."

Maar dan weer serieus zijnde, zegt hij dat de H.B.S. zich geen zorgen meer hoeft te maken over opheffing. Hij eindigt met de vraag die tegelijkertijd een opdracht is: "Wilt u uw lerarenkastjes eens uitmesten?"

Al snel na zijn komst wordt Havinga geconfronteerd met de aankomende onderwijsvernieuwingen. De Mammoetwet komt er aan. Sinds 1958 probeert onderwijsminister Jo Cals hervormingen door te voeren. In 1962 gaat het lukken. Hij krijgt de steun van de Tweede Kamer voor zijn wetsvoorstel en een jaar later wordt de wet aangenomen in de Eerste Kamer. De belangrijkste gedachte achter de Mammoetwet is de invoering van een onderwijsstelsel. De verschillende opleidingen staan op onvoldoende wijze met elkaar in verband. De minister wil de zogenaamde horizontale en verticale doorstroommogelijkheden verbeteren. Leerlingen moeten ook

tussentijds kunnen overstappen van de ene naar de andere opleiding als hun ontwikkeling daartoe reden geeft. Verder wordt via de invoering van de brugklas de schoolkeuze van een leerling uitgesteld. Een belangrijk uitgangspunt van de wet is dat elke leerling de mogelijkheid moet krijgen om een algemene, niet rechtstreeks op een beroep gerichte, opleiding te kunnen volgen. Om de behoefte aan meer inhoud aan de sociale vorming van de leerlingen te geven, wordt het vak Maatschappijleer ingevoerd.

De H.B.S. en de U.L.O worden afgeschaft, het gymnasium blijft. Voor de H.B.S leerlingen die door willen en kunnen studeren op universitair niveau wordt het atheneum ingevoerd. Voor de overige H.B.S. leerlingen wordt het H.A.V.O opgezet. De U.L.O. wordt omgezet in het M.A.V.O. In de volksmond worden deze opleidingen snel gemeengoed onder de naam "de havo" en "de mavo". We zullen die termen ook hanteren.

Binnen de gemeente vindt al vrij snel overleg plaats tussen de gemeente en de scholen van voortgezet onderwijs. Havinga heeft dan al de steun van zijn lerarenkorps als het gaat om de stichting van een Rijksscholengemeenschap. Er is op de H.B.S zelfs al een commissie gevormd die zich met de toekomstige vernieuwingen gaat bezighouden. Mejuffrouw van Dongen en de heren Bodewitz en Bleeker nemen daarin zitting.

ULO leraren die na het samengaan van de ULO met de R.H.B.S. deel uitmaakten van het lerarenkorps van de RSG; vooraan v.l.n.r. de heren Prins, de Groot en Wagt. Daarachter de heer Smid en mevr Bouman, achteraan de heren Rosendal en Deelstra.

Op 28 september 1966 is er een belangrijke vergadering op het gemeentehuis onder voorzitterschap van Burgemeester Loopstra. Aanwezig zijn verder: wethouder Hartog, gemeentesecretaris Dijk, inspecteur middelbaar onderwijs Huizinga, inspecteur van de U.L.O. Petersen, Havinga namens de R.H.B.S., Hendriks namens de U.L.O. in Vlagtwedde, Deelstra namens de U.L.O. in Ter Apel en de Jong (gemeente-ambtenaar). Omdat deze vergadering aan de basis staat van de Rijksscholengemeenschap willen we hier wat uitvoeriger ingaan op de inhoud ervan. De burgemeester opent de vergadering en meldt dat hij de stichting van een scholengemeenschap in de gemeente Vlagtwedde in deze bijeenkomst wil onderzoeken. De Mammoetwet dient als een raamwerk, zegt hij en hij meent dat het feit dat de U.L.O een gemeentelijke instelling is en de H.B.S. een Rijksinstelling geen obstakel is voor een dergelijke scholengemeenschap.

Dan neemt onderwijsinspecteur Huizinga het woord. Hij wijst eerst op het probleem van de schaalgrootte. Voor een atheneum/havo school zijn minimaal 500 leerlingen vereist. Hij merkt tussendoor op: “Ter Apel is wel het lievelingetje van Den Haag, het is een mooie

school, gelegen in een mooie omgeving en het gemeentelijk internaat is voor deze school heel erg belangrijk”. Huizinga is daarom van mening dat er naar een manier gezocht moet worden om de school in de benen te houden: “hoe komen we zonder kleerscheuren door de wet”. Hij oppert dat er een voorstel op grote lijnen moet komen en dat dat met het ministerie van onderwijs besproken moet worden. De overheid overweegt de invoering van een Rijks-mavoschool als onderdeel van een scholengemeenschap. Wellicht dat dit kansen biedt voor Ter Apel en omgeving.

Inspecteur Petersen maakt duidelijk dat er één scholengemeenschap moet komen met één bevoegd gezag. In 1967 moet men het in de gemeente eens zijn over de juridische vorm. Loopstra antwoordt daarop dat de gemeente geen bezwaar heeft tegen een éénhoofdige leiding. Huizinga voegt toe dat hij uitgaat van een Rijksschool.

Opgemerkt wordt dat alleen de openbare scholen in de gemeente overwegen mee te doen aan een scholengemeenschap. De christelijke U.L.O. is ook gevraagd, maar wil niet aansluiten.

Het U.L.O. gebouw aan de Bentlagestraat dat in 1968 ter beschikking komt

Dan wordt gesproken over de oprichting van “een volledige havo-school” (van klas 1 tot en met klas 5). Deelstra geeft aan te verwachten dat er vanuit de U.L.O. niet veel leerlingen zullen doorstromen. Het peil van de U.L.O. leerlingen daalt naar zijn mening. Havinga merkt op dat hij verwacht dat een merendeel van de H.B.S. leerlingen de havo moeten gaan bevolken. Een “havo-kop” (alleen een bovenbouw) zit er volgens hem zeker in, een volledige havoschool moet worden afgewacht.

De aanwezigen zijn verdeeld over de toekomstperspectieven van de scholengemeenschap. Vooral de vraag of er een toekomst is voor een volledige havoschool houdt hen bezig. Met name Hendriks vreest dat er in de toekomst niet voldoende havoleerlingen in het voedingsgebied zijn. Anderen wijzen op het feit dat Ter Apel groeit als woonkern en men spreekt over een overloop vanuit het westen. Er is volgens hen voldoende perspectief voor een scholengemeenschap.

Daarna staat de vorm van de toekomstige school op de agenda. Men is het er over eens dat de leraren van de U.L.O. ondergebracht moet worden in de scholengemeenschap, maar er is twijfel of alle leraren wel bevoegd zijn om aan de school les te geven. Dan komt de rechtspositie van de “hoofden van de U.L.O. scholen aan de orde”. Het Rijk zou zoiets kunnen gaan regelen, de directeuren van de U.L.O. worden dan onderdirecteuren op de nieuwe school.

De vergadering wordt afgesloten met de afspraak dat de gemeente het voortouw neemt en een plan zal maken voor een scholengemeenschap. Het concept zal met de heer Huizinga besproken worden en voorgelegd worden aan het Ministerie.

In november 1966 is het ontwerp “regeling inzake de stichting van een scholengemeenschap in de gemeente Vlagtwedde” al klaar. In zeven A-viertjes wordt de nieuwe school beschreven, inclusief pedagogische en didactische uitgangspunten, een bespiegeling op het voedingsgebied van de nieuwe school en een voorstel lessentabel. Een aantal zaken willen we graag uit het ontwerp lichten.

Het ontwerp, ondertekend door Burgemeester en wethouders van Vlagtwedde, beschrijft eerst de geconstateerde problemen in het onderwijs. Men sluit daarbij aan op de “Wet op het Voortgezet Onderwijs”, zoals de Mammoetwet officieel heet.

Het gaat de heren vooral om de juiste plaatsing van het kind na de lagere school. Te veel leerlingen halen hun diploma niet omdat ze niet juist geplaatst zijn. Een aantal zaken staan dat succes in de weg en we citeren:

- “1 *De gebrekkige didactische aansluiting tussen het basisonderwijs en de verschillende soorten van voortgezet onderwijs;*
- 2 *De spreiding van het voortgezet onderwijs over een groot aantal los van elkaar staande schooltypen;
Op een te jeugdige leeftijd moeten de leerlingen voor één bepaalde type daarvan een beslissende keuze maken (...)*
- 3 *Het feit, dat onze huidige onderwijsinstellingen een sterk categoriaal karakter dragen, d.w.z. dat zij de leerlingen een “totaalprogramma” aanbieden, zonder dat rekening kan worden gehouden met de toch reële differentiatie tussen de leerlingen in aanleg, tempo en belangstelling.”*

De schrijvers menen dat ‘de meest belovende manier’ om deze problemen te ondervangen het stichten van scholengemeenschappen is:

“Binnen deze gemeenschappen, vooral wanneer daarin een ruim gamma van schooltypen is opgenomen, laten zich de hierboven onder 1 en 2 genoemde bezwaren met succes bestrijden en kan ook veel gedaan worden aan het wegnemen van het derde bezwaar.”

Het college van B & W benadrukt dat het op de juiste plaats krijgen van leerlingen en de doorstroming van leerlingen zoveel mogelijk binnen één school zouden moeten plaatsvinden, want binnen zo’n school is de goede afstemming tussen de diverse niveaus het beste te realiseren.

Het ontwerp vervolgt dan:

“We zijn van oordeel, dat – in verband met de aanwezigheid van twee openbare U.L.O.scholen en een Rijkshogereburgerschool – deze vorm goed te verwezenlijken is door vorming van een scholengemeenschap, waarin m.a.v.o., h.a.v.o. en v.w.o. – dit laatste in de vorm van een atheneum – worden ondergebracht.”

Het ontwerp gaat in op een goede afstemming tot het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. De lagere scholen moeten hun eigen lesprogramma's houden, er mag dus geen toelatingsprocedure zijn die andere eisen stelt aan het basisonderwijs. Verder moeten de hoofden van de lagere scholen goed op de hoogte zijn van de eisen die aan de opleidingen gesteld worden, zodat de leerlingen een goed advies mee krijgen.

Er wordt ook gesproken over een toelatingsexamen, maar dan alleen in het geval dat het hoofd twijfelt, of als de ouders zulks wensen, als het advies negatief is.

De brugklas moet het karakter krijgen van een selectieklas. "Het brugjaar heeft een determinerende, oriënterende en selecterende functie", zo lezen we. Een voorwaarde is dat er nauw overleg is tussen de afdelingen, met het havo/vwo aan de ene kant en de mavo aan de andere.

Dan volgt een interessant epistel over het perspectief van een scholengemeenschap. De aloude vraag of er wel voldoende leerlingen voor de school zijn, doemt weer op. B&W zijn in elk geval positief. De drie scholen (U.L.O. in Vlagtwedde en Ter Apel en de R.H.B.S.) hebben samen ruim 500 leerlingen. Men realiseert zich dat het aantal niet 'overhoudt' en er wordt gewezen op de stevige concurrentie vanuit Emmen en Stadskanaal, op het halve voedingsgebied van de school en op de concurrentie vanuit Winschoten voor met name de U.L.O. in Vlagtwedde. Het voedingsgebied wordt ingeschat op ongeveer 35.000 zielen, 17000 wonen in de gemeente Vlagtwedde, 4500 in een deel van de gemeente Emmen, 5500 in Odoorn en 8000 in de gemeente Onstwedde.

Wat de toekomstige ontwikkeling betreft, wordt uitgegaan van een groei van de plaatsen zoals geprognosticeerd in de Tweede Nota op de Ruimtelijke Ordening. Ter Apel zal dan groeien naar 15.000 inwoners, Emmen naar 100.000 en Stadskanaal naar 60.000 inwoners. Men schat dan in dat het voedingsgebied van de nieuwe school ten minste 45.000 zielen zal zijn. Men wijst in dit kader ook op de aanwezigheid van het jongensinternaat.

Het ontwerp pleit voor een brede scholengemeenschap, dus inclusief een havo afdeling. Geen havo-afdeling, zo merkt men op, 'zou aan de onderwijsmogelijkheden van onze kinderen grote afbreuk doen.' Maar er kan nog een schepje bovenop: 'We willen hierbij nog opmerken, dat de redenen die thans pleiten voor handhaving van hoger algemeen vormend onderwijs, van minstens zoveel gewicht zijn als die, welke in 1921 tot stichting van de Rijkshogereburgerschool aanleiding hebben gegeven.'

De gemeente Vlagtwedde is bereid om beide U.L.O.scholen onder te brengen in de nieuw te vormen scholengemeenschap. De vraag is of het Rijk hetzelfde wil doen voor de R.H.B.S. Nader overleg zal nodig zijn, zo eindigt het stuk, 'over de vraag, welk bevoegd gezag – Rijk of gemeente – zich met de exploitatie van de scholengemeenschap zal belasten.'

Het is overigens niet vanzelfsprekend, dat de toekomstige scholengemeenschappen onder het gezag van het Rijk gaan vallen. Een vijftal Rijksscholen gaat tussen 1966 en 1968 over in gemeentehanden (onder meer de H.B.S. in Assen, waar Blikslager dan directeur is).

Kort daarop is duidelijk dat het Rijk het bevoegd gezag van de nieuwe scholengemeenschap in Vlagtwedde zal worden: we krijgen een Rijksscholengemeenschap dus. Op 21 februari 1967 besluit de gemeenteraad dat de beide U.L.O.scholen worden overgedragen aan het Rijk om tot de stichting van een Rijksscholengemeenschap te komen. Zaken als de overdracht van gebouwen en inventaris en de rechtspositie van het personeel zullen dan nog wel uitgewerkt moeten worden.

Wellicht loopt de gemeenteraad iets te hard van stapel. Op 12 juni 1967 komt er tenminste een brief binnen van het Ministerie van Onderwijs. Op het Ministerie is men uiteraard zeer verheugd over de vorming van een Rijksscholengemeenschap. Men is het eens met de direct betrokkenen dat een school met een havo-afdeling de juiste keuze is. Het Ministerie wijst er echter op dat er geen "afdeling middelbare school voor meisjes" aan de school verbonden is en dat de school niet

Ook dan is de stoep van het schoolgebouw de locatie van de "officiële proclamatie", in dit geval door Gerard Vonk.

De oude R.H.B.S. wordt in 1971 symbolisch ten grave gedragen door de laatste lichten H.B.S.-ers

Geheel conform de tijdsgeest van de seventies behoort bij een ludieke aktie ook het zingen van een lied.

voldoende leerlingen telt. Er moet dan extra geld worden vrijgemaakt voor een dergelijke afdeling op de begroting van het Ministerie. Het is op dat moment een kwestie van afwachten of de school toestemming krijgt voor de invoering van de havo en of het geld beschikbaar komt.

Op 4 april 1968 komt het definitief akkoord van de overheid. Met ingang van 1 augustus 1968 wordt de Rijks Hogere Burgerschool omgezet in een Rijksscholengemeenschap. Een voorwaarde van het Ministerie is dat de openbare U.L.O. deel uitmaakt van deze nieuwe school en daarom overgedragen moet worden aan het Rijk.

Er wordt geen gebruik gemaakt van het aanbod om ook de Openbare U.L.O. in Vlagtwedde in de school onder te brengen. De reden ligt voor de hand. De onderlinge afstand tussen Ter Apel en Vlagtwedde wordt

te groot geacht voor het behoorlijk kunnen functioneren van de nieuwe school.

In juni 1968 wordt besloten dat de school aan de Bentlagestraat overgedragen wordt aan het Rijk tegen een nog overeen te komen prijs en voorwaarden. Aan het personeel wordt eervol ontslag verleend uit gemeentedienst. Men komt 'met dezelfde rechten en plichten' in dienst van het Rijk. Directeur Deelstra van de U.L.O. wordt onderdirecteur van de nieuwe scholengemeenschap. Havinga krijgt de functie van rector. Blik, die voorheen onderdirecteur was, wordt conrector en Deelstra gaat

dan door het schoolleven, niet als conrector, maar – op zijn uitdrukkelijk verzoek - als 'directeur M.A.V.O. – afdeling'.

Uit een brief van mei 1969 van B&W blijkt dat de overdracht van eigendom van het U.L.O.-gebouw nog steeds niet afgerond is. Het college overweegt de mogelijkheid om het gebouw niet meer te verkopen, maar om het te verhuren. Men verwacht immers dat er een behoefte zal komen de school onder één dak te brengen. Havinga heeft dat al een aantal keren aangegeven. Bij verhuur van het gebouw kan de gemeente er te zijner tijd weer zelf over beschikken. B&W zeggen verder dat voor de uitbreiding van de scholengemeenschap het sportveld achter de school beschikbaar is. Het veld met opstallen kan aan het Rijk verkocht worden. Het zal echter nog een flink aantal jaren duren voor de RSG al haar lokalen onder één dak

Het lerarenkorps begin 70-er jaren dat de meeste Ter Apelers heel goed gekend hebben of in vele gevallen nog steeds goed kennen. V.l.n.r. de heren van Beekum (tekenen), Läken (nederlands), Exel, Smid, Prins (duits), Bodewitz (geschiedenis, later conrector), Kamerbeek (wiskunde), Deelstra (wiskunde), Doornbos (scheikunde), daarachter met baard van Empel (frans), Lagerwey (nederlands) (zittend), Wagt (geschiedenis), Blik (gymnastiek), Diekstra (geschiedenis), Havinga (rector) (zittend), mevr van Dijk (frans), de Wit (gymnastiek), de Groot (nederlands), Wierenga (wiskunde), mevr Lagerwey (nederlands), mevr Meendering (frans), Bokel (zittend), Beumer (economie), Boekholt (natuurkunde), Blouw (wiskunde), Heyman (natuurkunde), onbekend.

heeft. In november 1970 wordt het U.L.O.-gebouw toch overgedragen aan het Rijk. De koopprijs bedraagt 314.294,60 gulden.

Duidelijk is dat men op 1 augustus kan starten met de lessen binnen de nieuwe scholengemeenschap. Een groot voordeel is dat de scholen tegenover elkaar liggen. Leerlingen van beide scholen, hoewel wat onwennig en niet altijd met heel veel enthousiasme, volgen

lessen in beide gebouwen. Voor de komende jaren wordt het oversteken van het zogenaamde A-gebouw naar het B-gebouw een onderdeel van het RSG- leven.

Het is interessant te zien wie de leraren van het eerste R.S.G.-uur zijn. Het programmaboekje meldt in 1970 maar liefst 38 medewerkers. Het gaat dan om de volgende personen:

<i>Ir. H. Havinga</i>	Rector, scheikunde	<i>W.J. Läken</i>	Nederlandse taal – en letterkunde
<i>Drs. B.H.A. Bodewitz</i>	Conrector, Geschiedenis en staatsinrichting	<i>Mevr. H. Kwak – Meendering</i>	Frans taal – en letterkunde
<i>J. Deelstra</i>	Directeur M.A.V.O. – afdeling, Frans taal- en Letterkunde	<i>H.P.Prins</i>	Nederlandse taal – en letterkunde, Aardrijkskunde, Duitse taal – en letterkunde, Geschiedenis
<i>K.J. van Beekum</i>	Tekenen	<i>R. T. Rosendal</i>	Coördinator brugklas, Handelswetenschappen, Wiskunde
<i>Drs. M. Beumer</i>	Handelswetenschappen en Staatshuishoudkunde	<i>Drs. D.J. Schipper</i>	Schooldekaan, Aardrijkskunde, Engelse taal – en letterkunde
<i>Chr. Blouw</i>	Wiskunde	<i>G.J. Smid</i>	Lichamelijke Oefening
<i>Drs. E.H. Boekholt</i>	Natuurkunde en kosmografie	<i>Mevr. T.C. van Timmeren- Muilman</i>	
<i>B.J. Bokel</i>	Duitse taal – en letterkunde	<i>A. Wagt</i>	Frans taal – en letterkunde, geschiedenis, Biologie
<i>Mej. K.M. Bouman</i>	Handenarbeid	<i>Dr. J.G. Wakkie</i>	Biologie
<i>L.H. van Delden</i>	Engelse Taal – en letterkunde	<i>J. Warntjes</i>	Duitse taal – en letterkunde
<i>K. van Deursen</i>	Biologie	<i>Mevr. H. Wieringa – Veldman</i>	Handtekenen
<i>W.B.T. Diekstra</i>	Geschiedenis	<i>B.L.G. de Wit</i>	Lichamelijke Oefening
<i>K.J.D. Doornbos</i>	Scheikunde	<i>E. Kluiters</i>	Administrateur
<i>Mevr. T. van Dijk – van Zuylen</i>	Frans taal – en letterkunde	<i>K. Koops</i>	Amanuensis A
<i>P.J.M. van Empel</i>	Frans taal – en letterkunde	<i>J.H. Huiting</i>	Amanuensis
<i>H.W. Eijkelboom</i>	Engelse taal – en letterkunde	<i>J.H. Rozema</i>	Conciërge
<i>C.A. de Groot</i>	Nederlandse taal – en letterkunde	<i>R. F. Rey</i>	Conciërge
<i>K.M.F. Heyman</i>	Natuur – en Scheikunde		
<i>H.J. Lagerwey</i>	Nederlandse taal – en letterkunde		
<i>Mevr. Z. Lagerwey - Battjes</i>	Nederlandse taal – en letterkunde		

Verderop zullen we zien hoe deze mensen vorm hebben gegeven aan het 'nieuwe onderwijs' op de nieuwe school.

Paul de Vries en Henk Dekker

DE U.L.O. IN EEN BRIEF

Op 13 maart 1944 schrijft oud-directeur H. Bos vanuit zijn woonplaats Hilversum een interessante brief aan zijn oude school en zijn oud-collega's. Bos schetst in grote lijnen de ontwikkeling van de school in de eerste 25 jaar. Hieronder een volledige weergave van de brief:

Geachte collega's,

Ofschoon de tijdsomstandigheden waarschijnlijk verhinderen het 25-jarig jubileum van de U.L.O.-school te vieren, wil ik toch niet nalaten, U en daarmee de school op deze dag geluk te wensen.

Toen omstreeks 1915 in Ter Apel en omgeving grote behoefte werd gevoeld aan meer en beter onderwijs, ontstond een levendige actie voor het verkrijgen van een H.B.S., een burgernormalschool en een U.L.O.-school. Voor alle drie heb ik mij naar vermogen ingezet. Op de kweekschool bleken we al spoedig geen kans te hebben, maar H.B.S. en U.L.O.-school kwamen er. De laatste door krachtige medewerking van Gemeentebestuur en districtsofziener Wirtz. Aanvankelijk scheen het plan te zijn, een school te stichten met twee lokalen en twee leerkrachten, dus voor iets verder gaand onderwijs dan de gewone lagere school kon geven. Het is mij gelukt het gemeentebestuur en de districtsofziener te overtuigen van de noodzaak, een volledig ingerichte U.L.O.-school te stichten.

De bouw duurde wel heel wat langer dan door velen verwacht was, zodat de voorgenomen opening nog even moest worden uitgesteld, maar eindelijk kon die de 16e maart 1919 plaats hebben. Met drie afdelingen begonnen we, Mej. Van Aarst, de heer Hovenkamp en ondergetekende. Het aantal leerlingen was zeer bevredigend. Ofschoon bij de opening van de H.B.S. een groot deel van onze leerlingen ons verlieten, was de aanwas toch zo groot (en de wettelijke bepalingen zo gunstig), dat we al spoedig een vierde leerkracht konden benoemen, de heer Kuilman. Sedert is het aantal leerlingen steeds ge-

stegen, behoudens een belangrijke teruggang bij de oprichting van de U.L.O.-school te Emmercompascuum. Ondanks de verslechtering van de wettelijke voorschriften daalde het aantal leerkrachten nooit beneden drie, en gelukkig kon dit getal spoedig weer op vier worden gebracht. Nog groter uitbreiding maakte het nodig, een lokaal aan de school in Ter Apel – Oost in gebruik te nemen, wat zijn eigenaardige, zeer grote moeilijkheden meebracht. Door de hulp van hoofdinspecteur Welling en inspecteur Van der Velde kwam in 1938 de vergroting met twee lokalen tot stand. Uit dit alles blijkt, dat de U.L.O.-school in een duidelijk gevoelde behoefte voorzag; en die behoefte is blijkbaar tot steeds groter kring in de wijde omtrek doorgedrongen. Na mijn vertrek in 1939 is onder het hoofdschap van de heer Liefhebber de groei steeds verder gegaan, zodat zelfs nu en dan de verbouw onvoldoende scheen te zijn.

Dat de school zich in grote waardering van ouders en autoriteiten mag verheugen, is stellig voor een niet gering deel te danken aan de toegewijde inspanning van de leerkrachten, die, ondanks het feit, dat meestal de beter aangelegde leerlingen de U.L.O.-school met de H.B.S. verwisselden, bij de eindexamens allerzins bevredigende resultaten hebben weten te bereiken.

Met dankbare herinnering denk ik nog dagelijks terug aan de twintig jaren, gedurende welke ook ik aan de school werkzaam ben geweest, aan mijn vaak vreugdevolle arbeid, aan de vriendschappelijke en stimulerende omgang met de overige leerkrachten, aan de grote mate van aanhankelijkheid, die ik van de leerlingen ondervond en nog steeds ondervindt.

Met de beste wensen voor de toenemende bloei van 'onze' U.L.O.-school neem ik weer afscheid.

Hartelijke groeten, ook namens mijn vrouw,

H. Bos Gzn

TIME IS ON MY SIDE : DE R.H.B.S. TER ADEL IN DE ZESTIGER JAREN

"Met de Rolling Stones schreeuwen we in 1964 'Time is on my side'.

Niets blijkt minder waar. Onze tijden vliegen voorbij. Vooral 'The sixties'. Zelfs in Ter Apel!"

De behouden, brave, gezellige jaren vijftig lopen zelfs in Ter Apel langzamerhand naar een einde. De maatschappij en de mens veranderen daarna vrij plotseling. Ook de plaatselijke R.H.B.S. ontkomt niet aan die ontwikkeling. Oude waarden gelden ineens niet meer. Ze maken plaats voor totaal andere. Het begin van de komende roerige jaren valt samen, al of niet toevallig, met de komst van de nieuwe directeur Henk Havinga in 1963, als opvolger van Jaap Hoffenkamp.

Het is de begintijd van de krakers organisatie en de Provo's met hun 'witte fietsenplan'. Rond 1965 ontstaat de 'hippiebeweging' met haar 'flowerpower' en seksuele, muzikale en sociale revolutie. Kenmerken zijn o.a. de blote voeten, bloemenkransen, vrije liefde, mystiek, spiritualiteit, communes en verzet tegen de materialistische en burgerlijke maatschappij. De Dam met zijn 'slapers' en het Vondelpark in Amsterdam zijn het magische centrum ervan. Dit alles gaat grotendeels aan de jeugd van Ter Apel voorbij. Zij volgt met enige weemoed de ontwikkelingen op radio en T.V. en in het Nieuwsblad van het Noorden.

De klassieke leraren, zoals Eijkelboom, Schoonveld, van Vreumingen en Wakkie, maken plaats voor een modern type leraar, dichter bij de leerlingen, zoals Henk Lagerweij, Wim Bleeker, Titie van Dijk, Bea Wieringa, Kees van Deursen, Bernard Bokel en Dick Schipper. De hoge eikenhouten lessenaars en dito krukken worden, vervangen door ijzeren tafels met formica- blad en bijpassende stoelen. Deze hebben nu dezelfde (!) hoogte als het meubilair van de leerlingen.

Maar ook de leerlingen passen zich graag aan bij de interessante maatschappelijke ontwikkelingen. Het gezag van hun ouders en leraren is niet meer vanzelfsprekend. Thuis verandert er veel. De gezinnen blijven kleiner door de anticonceptie. De telefoon doet in veel woningen zijn entree. De komst van de televisie verandert niet alleen de inrichting van de woonkamer maar ook onze vrijetijdsbesteding. Voor het huis staat nu een auto, die onze wereld een stuk groter maakt dan Oost-Groningen. Bovenal krijgen wij thuis langzamerhand een grotere vrijheid en meer zakgeld. Voorlopig blijft Ter Apel echter het centrum van de wereld, in ieder geval tot en met ons eindexamen.....

DE SCHOOL

Als enige leerling van de katholieke Bonifatiuschool beklim ik voor het eerst de stoepen van de R.H.B.S. in september 1961. Mijn maatjes gaan grotendeels naar de r.-k. U.L.O. van de nonnen in Emmercompasuum en naar de r.-k. H.B.S. in Emmen. Ik behoor tot de tweede lichter van het vrij nieuwe fenomeen 'de brugklas'. Zij is een onderdeel van de U.L.O. en een equivalent van de eerste klas. We krijgen les van de U.L.O.-leraren (Liefhebber, Rosendal, de Groot, Juffrouw Groeneveld), maar wel in dat prachtige H.B.S.-gebouw. Na een jaar stromen we door naar de eerste klas van de R.H.B.S., zonder toelatingsexamen te hoeven doen, gelukkig.

De school bestaat uit slechts een ruime 100 leerlingen en ik ken daarvan al vlug een heel aantal. Dit komt mede, doordat de oudste van mijn vijf zussen in de vierde klas zit en bestuurslid is van P.E.O.S., hetgeen staat voor 'Plezier en Ontwikkeling Samen'. Deze leerlingenvereniging bestaat sinds 1931.

In die tijd is P.E.O.S. nog een vitale actieve club. Fuifjes in de hal van de school en vlak voor de kerstvakantie het grote P.E.O.S.-feest in het Boschhuis, met o.a. de P.E.O.S girls van Bliet, toneel, cabaret en uiteraard bal na. Op sportgebied zijn er uitwisselingen met het Emmer lyceum, Stadskanaal en Veendam. Tevens worden er diverse toernooien in de school georganiseerd, waaronder tafeltennis en schaken. Ik mag drie jaar de functie van P.E.O.S.-sportcommissaris bekleden. Grote bestuurders uit die tijd zijn o.a. de gebroeders Sluiter en Wolter Goeman. De animo voor de activiteiten van P.E.O.S wordt na 1965 snel minder en de roemruchte leerlingenvereniging sterft een langzame dood.

De schoolreisjes zijn aanvankelijk eendaagse tripjes in de Zwaluwbussen van Bergman naar de Keukenhof, Schiphol, de Euromast en Dortmund. Later komen de meerdaagse binnenlandse excursies in zwang. Reisjes naar Rome en Parijs, zoals tegenwoordig, zijn letterlijk en figuurlijk in die dagen nog te ver weg.

De gescheiden 'jongenskamer' en 'meisjeskamer' worden vervangen door een grote gemengde kantine, hetgeen wij begroeten met groot enthousiasme. Elk jaar vindt er een grootse gebeurtenis plaats: 'Het Promotiefeest'. Dit festijn vindt plaats in de grote zaal van Hotel Boschhuis op de laatste dag voor de grote vakantie. Iedereen die iets met de school te maken

Bromnozems Harry Hoge en Hans Wachters op de "Puch" voor de school omstreeks 1965

heeft, inclusief de ouders, is welkom, behalve dan de zittenblijvers en lieden met een herexamen. De succesvolle leerlingen worden die avond een voor een naar voren geroepen en persoonlijk toegesproken door de directeur. Na het officiële gedeelte wordt er gefeest op de klanken van o.a. Blue Heaven-combo, Bragi, of High Society. Midden jaren zestig verdwijnt dit feestelijke einde van het schooljaar definitief.

Ook de schoolkrant is inmiddels voor de zoveelste keer ter ziele gegaan. Langzaam glijdt de school toe naar een fusie met de U.L.O. en op den duur met 'De Korenschoof'. Exit R.H.B.S, U.L.O. en Huishoudschool. Op 1 augustus 1968 ziet de R.S.G. te Ter Apel het levenslicht.....

UITERLIJKHEDEN

Gaan we begin zestiger jaren nog getooid in de grauwe naoorlogse kleding, gaandeweg wordt het allemaal apart en vrolijker. Op den duur lopen bijna alle jongens in spijkerpakken met daaronder T-shirts en als schoeisel suède bordeelsluiers. De oude regenjassen van onze vaders doen weer goede diensten. De mode van de meiden varieert die jaren zeer. Van overgooiers, coltruien, via mini en midi-rokken met hoge laarzen tot de flowerpower van het hippie-tijdperk. Ook P.T.T-capes zijn enige tijd zeer in. Steeds meer leraren nemen afscheid van overhemd en stropdas.

De haardracht is intussen overal in den lande lang geworden, behalve in Ter Apel. Mijn vriend Harry Hoge en ik hebben in de vakantie onze haren laten groeien. We mogen van Havinga niet meer op school komen als we niet eerst bij de kapper zijn geweest. Amanuensis Koops moet toezien op de naleving.

De trouwe oude leren schooltas wordt door eenieder vervangen door 'de pukkel', waar overigens aanzienlijk minder in kan. Twee populaire docenten met jeugdige trekjes zijn leraar Nederlands Henk Lagerweij en natuurkundeleraar Wim Bleeker. De eerste vindt dat een lesuur soms wel erg lang duurt. We mogen de rest van de tijd dingen doen die we leuk vinden. Als we ons maar koest houden Wim Bleeker organiseert in de klas vliegwedstrijdjes met zelf gevouwen papieren vliegtuigjes. Af en toe laat hij ons ontsnappen via het achterraam, als hij vindt dat we genoeg geleerd hebben.

"Met de fiets en met de trein en met de tram..., stroomt de jeugd naar les..." Dit is een zin uit het aloude H.B.S-lied. De eerste jaren komt de jeugd inderdaad nog vooral op de fiets, met de bus of te voet. Een tiental leraren komt met de auto. Vervoer is niet alleen je verplaatsen, maar ook uiterlijk vertoon. Zo komt tekenleraar Karl van Beekum voorrijden in zijn jaloersmakende oranje D.K.W cabrio, Henk Lagerweij in een eeuwenoude Opel Rekord, Chris

Blouw in de blauwe V.W kever, Bea Wieringa met een waggelende eend 2CV, en als klap op de vuurpijl conciërge Rozema in zijn miniauto, de Goggomobil. Deze hebben wij op onze laatste schooldag midden in de hal geplaatst, gevuld met taarten voor de leraren. Op zekere dag mogen Harry en ik meeliften met het echtpaar Rozema. Voor onze benen is geen plaats in de minilimousine; ze bungelen via de achterklep naar buiten.

Midden jaren zestig zien we steeds meer bromfietsen in het aloude fietsenhok. Hisko Baas komt dagelijks op zijn knalgele N.S.U. Quickly uit Blijham, Klaas Ennik op de supersnelle sneeuwwitte Zundapp uit Selingen en Greetje Ebels met haar Kaptein mobilette E.E.G uit Musselkanaal. Mijn oude, tot een soort van Puch omgetoverde Sachs, valt bij dat alles in het niet.

HET INTERNAAT

De relatie tussen het internaat en de lokale jeugd is er één van 'probleemloos leven en laten leven'. De verschillen tussen beide groepen zijn echter groot. In de klas zijn de internaters vaak ouder, levenswijzer en hebben hun huiswerk beter voor elkaar dankzij de steun van de assistenten. In de pauzes lopen beide groeperingen, altijd apart van elkaar, de bekende rondjes om de school. De internaters onderscheiden zich door hun witte internaatshawls en het feit dat ze veel meer roken. Vooral Gauloise blond en blauw, Caballero en van Nelle zware shag zijn populair. De lokale jeugd houdt het bij Drum en Samson halfzwarte shag. Tijdens de gymnastiek van Blik hockeyen de internaters en voetballen de lokale jongens. In bioscoop Flora heeft het internaat een aparte rij voor zich zelf. Daar wordt alleen van afgeweken als iemand een plaatselijke schoonheid aan de haak heeft geslagen. Internaters zijn populair bij het vrouwelijk schoon. Bij bepaalde families zijn zij, dankzij de dochters des huizes, altijd welkom. Ons huis is zo'n huis. Vaste gasten door de jaren heen zijn o.a. Carel de Ruyter, Ronnie van Lochem, Gerard van der Kuy, Johan Wierda, Peter Plaut, Jan Derek Stenvers, Gerard Schimmelpenninck, Arend Bezoen, Rudolph de Zoete en nog vele andere. Niet toevallig allemaal (ex)vriendjes van mijn zussen. Er is een aantal huwelijken ontstaan uit relaties tussen internaters en lokale meisjes. Voorbeelden hiervan zijn Jan Bert Moerhuis/Truus Wenning, Roel ter Brugge/Jeanette Steeman en Joost de Groot/Monique Wachters.

Henk Lagerweij, begeleid door Martin van Dijk op piano, zingt tijdens de revue '25 jaar Blik, voor 't gymnastiek', het volgende lied:

*Hij was een internater en zij een boerenmeissie.
Als hij met haar naar 'Schot' toe ging,
trakteerde hij op een ijssie.*

*Hij was baron van Buitenbuik tot Leverkwaal
en zij was Grietje van der Laan, oet Stadskanaal...*

CULTUUR en SPORT en andere zaken

Merijntje Gijzen en de Scheepsjongens van Bontekoe maken plaats in mijn boekenkast voor Jan Wolkers, Ik, Jan Cremer en Harry Mulisch. De schoolconcerten in de aula worden moderner. Vooral pianist/entertainer Pim Jacobs en zijn broer Ruud op bas maken diepe indruk.

Toneelvoorstellingen verdwijnen, cabaretten komen. Uitblinkende duo's zijn Marius Crans/Wim van Zijl, Bart Fock/Fien Wachters en uiteraard Henk Lagerweij met Martin van Dijk achter de piano, die al jaren landelijke bekendheid geniet.

De Beatles veroveren de wereld en ook leerlingen en leraren van onze school. Ik ben meer een fan van de Animals, Creedence Clearwater Revival en de Rolling Stones. De jazz en dixieland worden naar de achtergrond gedreven. De schoolfeesten zijn gestadig van het toneel verdwenen. Maar dit wordt ruimschoots gecompenseerd door de optredens van de Marvins in café Schot op zondagmiddag en bezoeken aan Beyering in Vlagtwedde en de Gouden Leeuw in Zuidlaren.

Een nieuw fenomeen is het gebruik van anticonceptiemiddelen door scholieren. De Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming, beter bekend onder de afkorting N.V.S.H., doet goede zaken. Dit alles voorkomt echter niet dat er op onze school twee niet geplande, zwangerschappen ontstaan. Inmiddels zijn de baby's zelf alweer vader en moeder.

Verdovende en stimulerende middelen worden m.i. op de R.H.B.S. in die tijd niet gebruikt, de beugelflessen Grolsch, Sandeman sherry, Mateus rosé of Martini on the rocks niet meegerekend.

De school herbergt die dagen veel talentvolle sporters. Daarbij denk ik aan o.a. Henk Abels, Nederlands jeugdkampioen schaken. Bernard van der Molen en Peter Herman die landelijk bekende basketballers zijn. De voetballers Alex van Kuyk, Luuk Gerdes en Henk Heising zijn die dagen wereldberoemd in het hele Noorden. De schermers Tom Bakkenist en Jan Rijnberg blinken uit in de zalen van Abrahams in Den Haag. De hockeyers Richard Steenborg en international Jan Derek Stenvers zijn de stuwende krachten

van H.C.T.A in de - op één na - hoogste competitie en tenslotte Eize Reinders en de broers Jan en Theo Osinga, die het handbal in Ter Apel naar de noordelijke top brengen. Sport bevordert de omgang. Op vrijdagmiddag na school volleyballen we niet alleen met een groep sportieve jongens en meisjes. Ook de leraren Bodewitz, van Delden, Schipper en Bleeker doen vaak mee.

De prestaties van onze vertegenwoordigende teams zijn die jaren behoorlijk opzienbarend. Ons handbalteam dringt op de Nederlandse school- kampioenschappen in Doetinchem door tot de halve finale. Het voetbalteam wint regelmatig het regionale scholen- kampioenschap in Stadskanaal en de basketballers hebben in onderlinge wedstrijden met diverse andere scholen alleen maar monsteroverwinningen behaald. Met ons volleybalteam onder leiding van Paul Fokkema, als speler/trainer, kunnen we op het befaamde jaarlijkse Kerstvolleybaltoernooi in Assen helaas nooit potten breken.

Dat lukt ons 's avonds wel in hotel Bellevue bij Cuby and the Blizzards. Met Albert Busker uit Lauferzwarteveen, Grietinus Kamps uit de Maten en mijn persoonlijke, vormen we de H.S.C., oftewel de H.B.S. Schaats Club. We rijden o.a. Oldambt-ritten en andere toertochten. Als ik Albert in 1986, in de haven van Harlingen, weer ontmoet tijdens het schaatsen van de Elfstedentocht, is het oude vertrouwde H.B.S.-gevoel weer even helemaal terug.

Op 24 mei 1968 slaag ik voor het eindexamen H.B.S/b. Mijn lijst is beter dan verwacht. Dhr. Havinga noemt mijn gemiddelde van 7 een goede basis voor de studie geneeskunde. Met dank aan de leraren en de Rijks Hogere Burgerschool .

In de negentiger jaren slagen onze kinderen Floor en Jasper voor Havo en V.W.O. Ze hebben op de school aan de Oudeweg een prachtige en rijke tijd gehad. De wereld staat voor hen open.....leve de R.S.G.!!!!

Hans Wachters

EEN GESPREK MET ALLE WAGT, OUD-DOCENT VAN DE U.L.O. EN DE RSG

Op 20 mei zitten Henk Dekker en Paul de Vries aan de grote eettafel bij een voormalig docent van de U.L.O. én de RSG. Het is Alle Wagt, die bevoegd was voor vele vakken maar vooral geschiedenis heeft gedoceerd. Hij is gepensioneerd sinds 1991. Wagt heeft zich voorbereid door een stapeltje foto's uit te zoeken. 'Dat praat gemakkelijk!' Daar beginnen we ook mee. Er zijn mooie beelden bij, sommige nog van Lunow.

Wagt heeft oude banden met de U.L.O., hij was leerling op de school van 1944 tot 1948. Het hoofd van zijn lagere school, meester Boerma, had hem liever op de H.B.S. gezien, maar vader Wagt vond dat niets. De LTS was wel goed genoeg. Er werd een compromis gesloten, met steun van moeder. De jonge Alle ging daarom naar de U.L.O.. De school stond op de plaats waar nu de brandweerkazerne is. Het was de school die werd gebouwd in 1919. In de jaren vijftig trok de nieuwe Christelijke M.U.L.O. er in. De karakteristieke woning van het schoolhoofd staat er nog altijd.

De naoorlogse tijd, deels de schooltijd van Alle, was vooral een rommelige tijd voor het onderwijs. In brieven vinden we berichten over tekorten op veel gebieden. De directeur Liefhebber krijgt veel op zijn

bordje. Een paar voorbeelden: in 1948, drie jaar na de oorlog, werd er een schoolreis georganiseerd. De leerlingen gingen vier dagen weg. De ouders kregen een lange brief over zaken die mee moesten. De vreemdste zaken: minstens vijf broodbonnen, een of meer vleesbonnen, een snoepbon, (heel veel voedingsmiddelen waren nog 'op de bon', wat betekende dat ze gekocht konden worden als er voldoende 'bonnen' werden ingeleverd in de winkel.) 'Wie poederchocolade heeft of een beetje chocola voor chocomelk dit gaarne meenemen'. Maar ook 'een droogdoek, (ook de jongens,) enig naaigerei,

De (M)ULO aan de Bentlagestraat was aanvankelijk veel kleiner dan het latere B-gebouw

regenjas en muziekinstrumenten'. Hiermee was deze lijst een A-4tje groot trouwens lang niet compleet.

Nog een paar voorbeelden van de moeilijkheden: in 1947 was er groot tekort aan steenkolen, zo sterk dat de school drie weken dicht moest. De winter van 1946-1947 was historisch lang en koud.

Bovendien waren er voortdurend wisselingen in het personeelsbestand. Het was een komen en gaan.

Er kon tot 1948 geen les worden gegeven in de nuttige handwerken, want er was geen materiaal. Liefhebber, het hoofd van de school, vraagt om een rantsoen textielbonnen. Ook ander lesmateriaal is schaars en er moet worden gewerkt met oude boeken. In 1948 wordt het wel gemakkelijker want de school mag een paar modellen aanschaffen; onder meer van 'het oor, vijf keer ware grootte, uitneembaar, voor fl. 35,-'.

Dhr Liefhebber, directeur van de ULO (met bril) omgeven door v.l.n.r. J. Warntjes, Mevrouw Warntjes, J. Deelstra, de Groot, dan rechtsonder: dhr Vos. Rechtsachter is onbekend. Foto van rond 1950

De school van Wester in de Schotslaan, heeft grote behoefte aan een paar wandkaarten, maar de meester heeft er geen geld voor. Liefhebber heeft nog wat geld van het budget over en daaruit worden, op een beslissing van B&W, die kaarten gekocht voor totaal 1 fl. 85,-. Het onderwijs moest heel zuinig zijn.....

Wagt vertelt aan de hand van de foto's verder over enkele van de toenmalige docenten. 'Liefhebber was een strenge directeur van een strenge school. Kuilman, hij was meester geweest op de Schotslaan, was een heel aardige, lieve leraar. Hij liet zich wel dwingen door leerlingen. Soms hadden ze helemaal geen zin in grammatica, dan moest hij voorlezen uit "Bram Vingerling". Hij kon erg goed voorlezen. Een heel populaire leraar was De Groot, uit Rotterdam. Hij ging vaak mee met schoolreizen. Een van de docenten, Smid, werd later conector op de RSG. Hij kon erg goed organiseren. Havinga was de man van

de grote lijnen, Smid was de uitvoerende man. Hij was ook erg sociaal voelend en kwam als het moest, op voor de Mavo. Ik herinner me ook nog Roorda, dat was een goed bestuurder en spreker. Later kwam hij in het bestuur van de ABOP(de Lerarenvakbond).

Toen ik in 1961 les ging geven op de U.L.O., werd ik heel goed opgevangen door Liefhebber en Vos. Liefhebber vond dat ik een akte Frans moest halen, daaraan had de school veel behoefte. En daar zorgde je als beginnend leraar dan voor. 's Avonds na het gewone werk, twee jaar studeren. Maar mondeling was ik niet erg vaardig. Ik heb het toch gehaald met hulp van een leraar, Doedens, in Emmen. Mijn hoofdakte gaf me al de bevoegdheid geschiedenis. Dat heb ik veel gegeven. Ik groeide met de klassen mee, van de eerste klas naar de vierde. Ook in verschillende andere vakken."

Het is opvallend dat er veel leraren en onderwijzers uit verschillende streken kwamen. Dat is te zien in de benoemingsbrieven. Vaak bleven ze maar kort. Dan maakten ze promotie en werden hoofd van een lagere school. Of een LTS, zoals collega Rosendal.

Een kleine school met een klein lerarencorps is leuk, maar het heeft ook zijn schaduwkanten. Als er heftige meningsverschillen zijn, kunnen ze voor een onwerkbare toestand zorgen. Zo was er groot verschil van inzicht in de lessen bij collega's Nederlands. Dat moest zelfs worden bijgelegd door de burgemeester.

Wagt vertelt over ideeën om samen te werken met een school in Duitsland. In 1965 nam een school in Haren-Ems het initiatief tot contacten. De grensstreken Emsland en Groningen stonden niet meer met de rug naar elkaar toe. "Haren nodigde ons uit voor een bezoek. Ze pakten flink uit, ze hadden een mooi programma en het was gezellig. Kijk, hier is een foto bij de school. Ze gaven een diapresentatie over hun school. We hebben hen uitgenodigd voor een tegenbezoek. Dia's hadden we niet, maar wel een mooie wandeling langs en in het Klooster, het Boschhuis. En we hebben gezongen. Er was een Duitse pastoor bij en die wilde graag zingen met de hele club. Hij kende alle coupletten van "Hè je al heard van Pastoor zien kou?" Er kwam natuurlijk een 'zeupie' bij en we hebben verschrikkelijk veel plezier gehad. Er was een collega die bang was dat de mensen voor het raam zouden staan om te luisteren. Jammer genoeg is het bij die ene keer gebleven. Deelstra (destijds het hoofd van de school en de opvolger van Liefhebber) en Warntjes, de collega Duits, zagen er niets in. Voor de leerlingen en de school zou het goed zijn geweest."

Personeel MULO in 1938, v.l.n.r. dhr Kuilman, dhr Bergman, schoolhoofd dhr H Bos, dhr Hendriks, dhr Vos.

In 1966 veranderde er veel. Het is het begin van de RSG. De U.L.O. en de H.B.S. moesten fuseren (daarover meer in een ander hoofdstuk, red.) Dat vonden de leerlingen niks en sommige leraren ook niet. "Vroeger, toen ik nog leerling was", vertelt Wagt, "had je al de tegenstellingen tussen de leerlingen van de H.B.S. en de U.L.O.. De H.B.S.-honden en de U.L.O.-biggen. We hebben nogal eens gevochten met de H.B.S.-ers als we naar school fietsten vanuit Barnflair en Munnekemoer. We gooiden hun stukken turf naar het hoofd, van de turfschepen die toen nog in het kanaal lagen. Die grote H.B.S.-ers zaten ons dan achterna tot in het veld. In 1966 bestond die tegenstelling toch nog steeds wel. De derde en vierde klassers wilden bijvoorbeeld niet in één kantine met de H.B.S.-leerlingen. In de jaren zeventig gingen leerlingen van de Mavo en de Havo samen op schoolreis. Niet iedereen vond dat zoiets bij elkaar paste, vooral ouders hadden bezwaren.

En wij, de leraren? Wij misten in de pauze ons hoekje onder de trap in de hal waar we koffie dronken, praatten en de hele boel in de gaten konden

MULO leerlingen geconcentreerd aan het werk in het gebouw aan de Heemker Akkerstraat

houden. Dat was een gezellige plek. Die gezelligheid ging weg in de grote groep. Inhoudelijk was er geen tegenstelling tussen de twee groepen docenten, maar Deelstra botste met Havinga en ook Bodewitz. Het was het verschil tussen de doctorandussen en de schoolmeesters. De ene 'soort' zou neerzien op de andere.

Er was direct een 'menging' van leerlingen, lessen en lokalen. Dat veroorzaakte veel verkeer over de Stationsstraat. Sommige leerlingen deden er soms wel erg lang over om van lokaal te wisselen."

Het gesprek komt op de jongens van het internaat. "Er waren ongeveer 20 internaters op onze U.L.O.-school. Ik had er geen problemen mee, bij de tekenles bijvoorbeeld, ging ik met hen schilderen. Dan kregen ze allemaal verf in eierdopjes, papier en penselen. En dan gingen ze helemaal uit hun bol. Het was een groot verschil met de manier van werken van Hemkes, die zelf sprak over noodzaak van het ambachtelijke tekenen, de 'potjes en pannetjes'. Er waren echt jongens bij met veel talent. Eén van hen is ook een beroemde kunstenaar geworden. De jongen heette Gerrit J. van Maanen, hij was afkomstig uit Dieren. Hij kwam bij ons, in de 2e klas in september 1962.

Bij het jubileum van de RSG in 1991, was er een tentoonstelling van kunstwerken van oud-leerlingen. Zijn werk hing daar bij.

Wagt vindt dat hij een mooie tijd heeft gehad op de U.L.O. en de Regionale Scholengemeenschap.

Paul de Vries

Het ULO gebouw aan de Heemker Akkerstraat eind 70-er jaren. Vele tientallen, misschien wel honderden inwoners van Ter Apel en naaste omgeving, zullen het gebouw herkennen. Het is de vroegere MULO-school ook bekend als ULO-school. De afkortingen stonden voor (Meer) Uitgebreid Lager Onderwijs. De school had een dubbele functie: in de eerste plaats was het de voortzetting van de lagere school. Er werd onder andere les gegeven in Frans, Duits en Engels, in natuurkunde, biologie, geschiedenis en aardrijkskunde. Daarnaast was de (M)ULO een tussenfase voor lagere school leerlingen die voorbestemd waren om door te stromen naar de R.H.B.S. of een andere gelijkwaardige school. Die leerlingen konden alvast wennen aan de wijze van lesgeven en het maken huiswerk. De school, gebouw rond 1920, stond aan zuidzijde van de Heemker-Akkerstraat, op de plaats waar nu ongeveer de brandweerkazerne staat. Op die plaats bezat de gemeente Vlagtwedde grond die centraal tussen de openbare lagere scholen Oost en West was gelegen. Van de directeuren is vooral bekend gebleven de Heer J.Liefhebber, een zeer nauwgezet en aimabel man. Naast hem moeten ook genoemd worden de leraren uit de begintijd Kuilman (bijnaam Prim), Vos,

Hendriks, Bergman en Bliëk. Tijdens de gevechten in de bevrijdingsdagen van april 1945 boden de kelders van de school een schuilplaats voor de Ter Apeler bevolking. Omdat het gebouw te klein werd, werd de MULO in 1955 voortgezet in een nieuw gebouw aan de Bentlagestraat. Inmiddels zijn beide schoolgebouwen gesloopt. De directeurswoning op de hoek van de Stationsstraat en de Heemker Akkerstraat is gelukkig bewaard gebleven.

Het personeel en alle leerlingen van de M.U.L.O. in 1923.

*Ter herinnering aan negen jaren
stoeren arbeid.*

19-7-30

F. C. W. H. LUNOW
FOTOGRAAF - TER-APEL
LIJSTEN - VERGROOTINGEN
TELEFOON NO. 90

Lammann
Hertje van der Venninck
J. Hilfenkamp
J. Schuurman
W. Reinholdt
H. Konwers Fat
Stemkes

Deze unieke foto uit de collectie van dhr Alle Wagt is gemaakt op 19 juli 1930. Op de achterkant staat de tekst: "Ter herinnering aan negen jaren stoeren arbeid". met handtekeningen van de leraren en leraressen. De tekst verwijst naar de oprichting van de school in 1921. Op de foto staat de gehele "bezetting", d.w.z. 91 leerlingen, 12 lesgevende personeelsleden en concierge W.Reinholdt. De combinatie van foto en tekst op de achterkant suggereert dat men kennelijk met enige opluchting het jaar 1930 heeft gehaald.

